

Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2018

Ruokaviraston raportti
2692/00.01.02.00.01/2019
Hyväksymispäivä 5.6.2019

Eläinten hyvinvointi

Hyväksyjä Jaana Mikkola

Esittelijä Taina Mikkonen
Sari Salminen
Sanna Varjus

Sisällysluettelo

1.	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2.	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	5
3.	TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	9
3.1.	Todetut puutteet ja niiden yleisyys	9
3.2.	Puutteiden analyysi	12
4.	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	17
5.	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	17
5.1.	Toimijoiden säädöstuntemuksen varmistaminen	17
5.2.	Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	18
6.	VALVONNAN RESURSSIT	19
7.	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	19

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevaksi strategiseksi tavoitteeksi vuosille 2016 - 2021 on asetettu, että ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus on varmistettu vastuullisella toiminnalla. Ruokavirasto tukee tämän tavoitteen saavuttamista varmistamalla osaltaan, että eläinten hyvinvointi on maassamme korkealla tasolla. Tavoitteen toteutumista seurataan tunnusluvuilla: eläinten hyvinvoinnin osalta vaatimukset täyttävien pitopaikkojen osuus tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa tulisi olla vähintään 85 %. Ruokavirasto myös seuraa oman strategiansa mukaisesti toiminnan tehokkuutta ja laatua seuraamalla muun muassa tuotantoeläintilojen otantavalvontojen ja eläinkuljetusten valvontasuunnitelmien toteutumisastetta.

Eläinsuojeluvalvonnalle asetetut määrälliset tavoitteet saavutettiin osittain. Otantaan perustuvista tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastuksista toteutui 90 %, kahta toimipistettä lukuun ottamatta aluehallintovirastot pääsivät täysin tai lähes täysin niille asetettuihin tavoitteisiin. Otantatarkastuksia ei ole laajennettu kattamaan uusia tuotantoeläinlajeja vuoden 2008 jälkeen, johtuen lähinnä aluehallintovirastojen valvontaresurssitilanteesta. Kaupallisia eläinkuljetuksia tarkastettiin hieman edellisvuotta enemmän, mutta tavoitteesta jäätin silti selkeästi (toteuma 59 %). Koska osa aluehallintovirastoista ei edellisvuosien tapaan pystynyt saavuttamaan valvonnan vähimmäistavoitteita, valvonnan ei voi tältä osin todeta olevan yhtä vaikuttavaa koko maassa. Epäilyyn perustuvien tarkastusten määrän voidaan todeta vakiintuneen korkealle tasolle. Vuonna 2018 tarkastusten määrä kasvoi edelleen hieman, ylittäen nyt ensimmäistä kertaa 6500 tarkastuskäynnin rajan (6508 tarkastuskäyntiä). Yhä suurempi osuus tarkastuksista kohdistuu lemmikkieläinten pitoon. Tuotantoeläimiin kohdistuneiden tarkastusten määrä oli pienempi kuin kolmena edellisenä vuotena, mutta lemmikkieläimiin kohdistuneiden tarkastusmäärien jatkuva kasvu piti tarkastusten kokonaismäärän korkeana.

Tuotantoeläintilojen otantavalvonnoissa valvontaa on vuodesta 2017 lähtien kohdistettu painotetusti tietyn eläinlajin pidon valvontaan. Käytännössä painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän. Vuonna 2018 valvontaa kohdistettiin turkiseläinten pitoon.

Koko maan alueella tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa havaittujen laiminlyöntien määrä (18 %) on hieman suurempi kuin edellisvuonna (17 %). Vaikka tavoitetta vaatimukset täyttävien tuotantoeläintilojen otantatarkastuskohteiden määrästä (85 %) ei aivan saavutettu, tulos on parhaimpia yli kymmeneen vuoteen. Tarkastustuloksissa oli kuitenkin selkeitä eläinlajikohtaisia eroja. Sellaisia laiminlyöntejä, joissa piti ryhtyä eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, ei havaittu lainkaan.

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnassa tavoitteena on, että vähintään 90 % tarkastetuista eläinkuljetuksista täyttää vaatimukset. Vuonna 2018 tähän tavoitteeseen päästiin jo neljäntenä vuotena peräkkäin, laiminlyöntejä havaittiin jälleen vähemmän (6 %) kuin edellisenä vuonna (7 %). Eläinten suojelua kuljetuksen aikana koskeva lainsäädäntö on ollut voimassa yli kymmenen vuotta ja toimintatavat ovat selkeästi vakiintuneet. Yhteistyö eläinkuljetussektorin kanssa on ollut ratkaisukeskeistä.

Epäilyyn perustuvien tarkastusten tulokset noudattavat samaa linjaa aikaisempien vuosien tulosten kanssa. Tuotantoeläinten osalta kieltoja ja määräyksiä on viime vuosina annettu noin 40 %:lla epäilytarkastuksista, mutta kiiretoimenpiteisiin joudutaan vain harvoin (3 - 4 % tarkastuksista). Lemmikkieläinten pitäjille kieltoja ja määräyksiä on viime vuosien aikana annettu joka neljännellä tarkastuksella ja kiiretoimenpiteisiin on ryhdytty joka kymmenennellä tarkastuksella.

Teurastamovalvontaan panostettiin edelleen monin toimin. Teurastamoiden eläinsuojelullisen tilanteen varmistamiseksi tavoitteena on, että jokaisessa teurastamossa tehdään teurastamon kaikki toiminnot kattava dokumentoitu eläinsuojelutarkastus vähintään kerran vuodessa. Kohdennetumpia tarkastuksia tehdään aina tarpeen mukaan. Teurastamoita valvovia viranomaisia ohjattiin ja koulutettiin aktiivisesti. Painopisteenä oli erityisesti uusien tarkastuseläinlääkärien perehdytys eläinten hyvinvoinnin valvontaan teurastamolla ja teuraseläinkuljetuksissa.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohdennettua otantaa kehitettiin edelleen ja siinä hyödynnettiin erilaisia potentiaalisia riskitekijöitä. Tavoitteena on kehittää menetelmiä ja yhteistyömuotoja, joilla eläinten hyvinvoinnin ongelmat voidaan tunnistaa nykyistä aikaisemmin ja valvontaa painottaa riskikohteisiin. Valittujen painotusten vaikutusten ja toimivuuden arviointi valvonnassa on jatkuva prosessi, jolloin tehokkaimmiksi osoittautuneiden riskitekijöiden käyttöä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

Keskushallinnon ja alueellisen hallinnon välistä tiivistä yhteistyötä jatkettiin edelleen muun muassa koulutuksen, yhteisten linjauskeskustelujen ja tehokkaan tiedonvälityksen avulla. Valvonnan yhdenmukaisuutta edistettiin valvontaohjeita kehittämällä, tiedottamalla ja kouluttamalla. Myös eri viranomaisten väliseen yhteistyöhön panostettiin usean aluehallintoviraston alueella. Vaikka vaativien ja kiireellisten eläinsuojelutapausten priorisointi sekä uusien valvontaeläinlääkärien tukeminen ovat edelleen työllistäneet läänineläinlääkäreitä, toiminta on samalla parantanut valvonnan vaikuttavuutta ja laatua.

Kokonaisarviona voidaan todeta, että eläinsuojeluvalvonta on kaikista haasteista huolimatta ollut tehokasta ja vaikuttavaa ja varmistanut siten omalta osaltaan eläinten hyvinvointia maassamme.

2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamisen valvomiseksi sekä tuotantoeläintiloille että eläinten kuljetuksiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia. Maatilojen valvonnat tehdään otantaan perustuen. Eläinkuljetuksia tarkastetaan sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että maanteillä.

Eläinten hyvinvointia valvotaan myös osana täydentäviä ehtoja, joiden vaatimusten noudattaminen on tiettyjen maataloustukien ehtona. Otantaan perustuvien tarkastusten osuus muodostaa kuitenkin vain osan eläinsuojeluvalvonnan kokonaisuudesta. Luvan- ja ilmoituksenvaraisia kohteita sekä teurastamoita valvotaan säännöllisesti. Lisäksi eläinsuojeluviranomaiset tekevät tarkastuksen aina, kun on syytä epäillä, että eläimiä on kohdeltu säännösten vastaisesti.

Valvontatuloksia seurataan pääasiassa koko maan tasolla, mutta myös tulosten alueellinen jakautuminen aluehallintovirastojen toimipisteiden välillä selvitetään. Erityisesti kiinnitetään huomiota suunnitellun valvonnan toteumaprosenttiin sekä havaittujen säännöstenvastaisuuksien ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteiden suhteeseen.

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Vuodesta 2008 alkaen otantatarkastuksen kohteet on valittu sekä satunnaisotannalla (20 - 25 %) että kohdennetusti (75 - 80 %) ilman epäilyä eläinsuojelusäännösten rikkomisista. Valvonnan sekä sen riskiperusteisuuden tehostamisen ja kehittämisen vuoksi tuotantoeläintilojen otantavalvonnassa on painotettu vuodesta 2017 alkaen vuosittain tiettyä eläinlajia. Tällöin tämän eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan juurikaan kasva, sillä vastaavasti muita

tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Vuonna 2018 valvontaa kohdistettiin turkiseläinten pitoon ja muita eläinlajeja valvottiin vähemmän.

Edellisten vuosien valvontojen ja niiden analysoinnin tuloksia hyödynnettiin myös vuoden 2018 otannoissa. Kohdennetussa otannassa huomioitiin muun muassa tilan aiempi valvontahistoria, tuotantosuunta, puutteet merkinnässä ja rekisteröinnissä sekä eläinilmoituksissa, tilan eläinmäärä ja kadonneet eläimet. Valvontaa kohdennettiin myös sellaisiin tiloihin, joille valvontaa ei ole aiemmin tehty. Painotukset kuitenkin vaihtelivat tuotantoeläinryhmittäin. Noin puolet kohdennetuista tiloista valitaan täydentävien ehtojen painotuksilla, jotka eivät ole suoraan eläinten hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Valvottavien tilojen lukumäärät on päätetty kansallisesti. Vaikka komissio ei ole esittänyt vaatimuksia valvontamäärästä, otannan tulee kuitenkin olla edustava. Vuosittaiset otantamäärät ovat hieman vaihdelleet. Vuonna 2018 valvonnoissa painotettiin turkistiloja, joita valittiin tarkastettavaksi noin 17 % kaikista turkistiloista, 2 % sikatiloista, 1 % munivien kanojen pitoyksiköistä, noin 2 % lammis- ja 4 % vuohitiloista, joilla on vähintään 20 eläintä, noin 2 % broileritiloista sekä 1,6 % nautatiloista, joilla on vähintään 10 nautaa.

Tarkastettavaksi määrättiin yhteensä 434 tuotantoeläintilaa. Tarkastuksista toteutui 376 eli 90 % (Taulukko 1). Tarkastetuiksi lasketaan myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä ole eläimiä (29). Tiloista 15:tä ei valvottu (esim. lopettaneet toimintansa), mutta ne on kuitenkin huomioitu määrittäessä tarkastusten toteumaprosenttia. Viiden aluehallintoviraston ja Ahvenanmaan valtionviraston alueilla tarkastettiin kaikki tai lähes kaikki valvontaan valitut tilat. Sen sijaan Itä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta toteutui vain 70 %. Itä-Suomen tilanne on heikentynyt edellisvuodesta, jolloin valvontavelvoitteesta toteutui 85 %. Määrällisesti eniten viraston alueella tarkastettiin nautatiloja, kuitenkin määrätyistä tiloista jäi valvomatta 25 %. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta täyttyi 83 %, mikä on hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin (88 %). Eniten jäi valvomatta turkistiloja (27 % määrätyistä tiloista). Muiden tuotantoeläinten osalta valvontavelvoite täyttyi. Sekä Itä-Suomen että Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastojen jääminen valvontatavoitteesta johtuu Avien oman raportoinnin mukaan muun muassa henkilöiden vaihtumisesta, virkavapauksista, eläköitymisistä sekä haasteista uusien henkilöiden rekrytoinneissa. ISAVI raportoi myös alimitoitetuista henkilöresursseista. LSSAVin mukaan myös valvontaan valittujen tilojen ja valvontaohjeiden saaminen myöhään lyhentää ajanjaksoa suoriutua valvonnoista. Myös maakuntaudistukseen liittynyt mittava valmistelutyö on vienyt resursseja valvonnasta. Lisäksi IHN-epidemian hoito on vienyt läänineläinlääkäriresursseja.

Taulukko 1. Tuotantoeläintiloilla tehtävien otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten lukumäärät eläinlajeittain vuonna 2018.

Eläinlaji	Määrätyt tarkastukset, kpl	Toteutuneet tarkastukset, kpl*	Toteumaprosentti*
Naudat	229	212	94
Lampaat	28	21	89
Turkiseläimet	138	106	81
Siat	24	24	100
Munivat kanat	4	3	100
Vuohet	1	1	100
Broilerit	10	9	100
Yhteensä	434	376	90

* Huomioitu myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä eläimiä tai joita ei voida valvoa (44).

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetusasetus edellyttää, että viranomaiset tarkastavat vuosittain riittävän määrän kaupallisia eläinkuljetuksia. Vuonna 2018 läänineläinlääkäreiden

tarkastustavoite perustui aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien lukumäärään, jolloin tarkastustavoite on suhteutettu alueella toimivien eläinkuljettajien määrään. Läänineläinlääkärit on määrätty tarkastamaan vähintään niin monta eläinkuljetusta, mikä vastaa 25 %:a aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien määrää. Läänineläinlääkäreiden tavoitteena viime vuonna oli tarkastaa koko maassa vähintään 120 eläinkuljetusta.

Teurastamoilla kunkin tarkastuseläinlääkäriin tavoitteeksi on määrätty tehdä vähintään 11 eläinkuljetustarkastusta vuosittain, poikkeuksena pienteurastamot, joissa riittää yksi tarkastus pienteurastamo kohden. Lisäksi Lapin aluehallintoviraston alueella oli tavoitteena tarkastaa vähintään 12 porokuljetusta teurastamolla.

Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastustavoite vuonna 2018 oli yhteensä noin 650 tarkastusta. Tarkastuksia tehtiin 382 kpl (2017 357 kpl), joten tarkastusten määrä nousi hieman edellisestä vuodesta. Tavoitteesta jäätin silti selvästi ja toteutuma oli noin 59 %.

Aikaisempien vuosien tapaan suurimman osan tarkastuksista (312 kpl) tekivät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa kuljetusten purkamisen yhteydessä. Lisäksi läänineläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit tarkastivat kuljetuksia tien päällä (47 kpl) ja lähtöpaikoissa (14 kpl) ja muissa määräpaikoissa (9 kpl). Suurin osa tarkastuksista kohdistui nauta-, siipikarja- ja sikakuljetuksiin, lisäksi tarkastettiin hevos-, poro- ja lammaskuljetuksia. Yli kahdeksan tuntia kestäviä kuljetuksia tarkastettiin 25 kpl.

Läänineläinlääkäreiden tekemien tarkastusten määrä oli pysynyt melko ennallaan. Tarkastusmäärissä oli kuitenkin edelleen alueellisia eroja. Joillakin aluehallintovirastojen toimipisteiden alueilla läänineläinlääkäreille asetetut tarkastustavoitteet saavutettiin tai jopa ylitettiin, mutta toisissa jäätin selkeästi tavoitteesta. Syyt tavoitteista jäämiseen ovat eläinkuljetusten osalta samoja kuin tuotantotilojen otantatarkastuksissa. Lapin ja Itä-Suomen aluehallintovirastot paransivat tulosta aiemmista vuosista, vaikka jäivätkin edelleen tavoitteistaan. Tavoite ei toteutunut myöskään Länsi- ja Sisä-Suomen tai Etelä-Suomen aluehallintovirastojen alueilla. Lounais- ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot sen sijaan pääsivät tavoitteeseensa. Myös tarkastuseläinlääkärien tekemien tarkastusten lukumäärä pysyi samalla tasolla kuin aiempina vuosina (312 2018, 280 2017 ja 319 2016). Kokonaistarkastustavoitteesta jäätin siis selkeästi. Lapin aluehallintoviraston alueelle asetettu tavoite tarkastaa vähintään 12 porokuljetusta teurastamolla ei täysin onnistunut, mutta sen sijaan tarkastettiin kuusi porokuljetusta muissa paikoissa. Teurastamoissa tarkastettiin 9 porojen kuljetusta.

Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastuksia kohdennetaan edellisen vuoden valvontatulosten perusteella tiettyntyyppisiin kuljetuksiin etenkin, jos niissä on havaittu epäkohtia. Tarkastuksia yritetään myös suunnata kuljetuksiin, joiden kokemuksen perusteella arvioidaan mahdollisesti aiheuttavan riskin eläinten hyvinvoinnille. Lisäksi tarkastuksia kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan sellaisiin kuljetustyyppisiin, joihin tarkastukset eivät ole aiemmin kohdentuneet, jotta saataisiin viitteitä siitä, millaisissa kuljetuksissa eläinten hyvinvointi vaarantuu. Läänineläinlääkäreitä pyydettiin tekemään tarkastuksia maantiekuljetusten aikana ja kuljetusten lähtöpaikoissa. Tarkastuksia pyydettiin kohdentamaan edellisten vuosien tapaan hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin.

Suurin osa (73 %) läänineläinlääkäreiden tekemistä tarkastuksista tehtiin maantiekuljetusten aikana. Lähtöpaikoissa tehtäviä tarkastuksia oli 13 % (4 % vuonna 2017) ja 14 % muussa määräpaikassa. Lisäksi läänineläinlääkärit tarkastivat 10 välityseläinkuljetusta, mikä oli 16 % heidän tekemistään tarkastuksista.

Eläinkuljetusasetuksen edellyttämien tarkastusten lisäksi eläinkuljetuksia tarkastetaan muulloinkin ilman epäilyä säädösten rikkomisesta. Näitä tarkastuksia tekevät

tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa ja poliisit normaalin liikennevalvonnan yhteydessä. Myös rajaeläinlääkäreillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus ilman epäilyä omalla toimialueellaan. Lisäksi aluehallintovirastoilla ja kunnaneläinlääkäreillä on toimialueellaan oikeus tarkastaa eläinkuljetus silloin, kun epäillään, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisesti. Ruokavirastolla ei tällä hetkellä ole tilastotietoa epäilyn perusteella tehdyistä eikä ilman epäilyä tehdyistä muista eläinkuljetustarkastuksista.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten määrä jatkoi edelleen hienoisesti kasvuaan. Tarkastuskäyntejä raportoitiin yhteensä 6508 kpl, mikä on 60 käyntiä enemmän kuin edellisellä vuonna. 25 % näistä käynneistä oli aiemmin tarkastettuun kohteeseen tehtyjä uusintatarkastuksia, joiden tarkoituksena oli varmistaa, että annettuja määräyksiä on noudatettu. Lisääntyneeseen tarkastusten määrään on koko 2010-luvun ajan vaikuttanut valtion varoin kuntiin tai kuntayhtymiin perustettujen, valvontaan keskittyvien virkaeläinlääkärien virkojen täyttäminen. Lisääntyneet valvontaresurssit on kunnissa selkeästi suunnattu epäilyyn perustuvien kohteiden valvontaan. Lisäksi läänineläinlääkärit ovat tehneet erityisesti vaativimpia epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia.

Epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia suorittivat eläinsuojeluviranomaisten lisäksi tai apuna myös aluehallintovirastojen valtuuttamat eläinsuojeluvalvojat. Uusia eläinsuojeluvalvojia valtuutettiin viimeksi marraskuussa 2018 järjestetyn kurssin jälkeen. Lounais-Suomen aluehallintovirastoa lukuun ottamatta valtuutettuja eläinsuojeluvalvojia on 1 - 4 kussakin aluehallintovirastossa, yhteensä 18 henkilöä. Eläinsuojeluvalvojat suorittavat tarkastuksia pääosin yhdessä virkaeläinlääkäriin tai poliisin kanssa. Aluehallintovirastoilla ei ole tilastotietoa poliisin ja terveystarkastajien yksinään suorittamista tarkastuksista. Terveystarkastajien tekemiä eläinsuojelupäätöksiä tai tarkastuspöytäkirjoja toimitetaan aluehallintovirastoihin erittäin vähän. Suuri osa terveystarkastajien eläinsuojelukäynneistä tehdään yhdessä kunnaneläinlääkäriin kanssa, jolloin ne raportoidaan virkaeläinlääkäriin tekeminä tarkastuksina.

Teurastamojen eläinsuojeluvalvonta

Vuonna 2015 laaditun teurastamovalvonnan toimenpidesuunnitelman mukaisesti teurastamoiden tarkastuseläinlääkäreiden on tullut suorittaa jokapäiväisen valvontatehtävänsä lisäksi erillinen, koko teurastamon toimintaa koskeva dokumentoitu eläinsuojelutarkastus vähintään kerran vuodessa. Sen lisäksi pienempiä kokonaisuuksia koskevia dokumentoituja tarkastuksia tulisi tehdä säännöllisesti. Lainsäädännön noudattamisen varmistamisen lisäksi näiden erikseen dokumentoitujen teurastamotarkastusten tavoitteena on kerätä mahdollisimman yhtenäistä tietoa teurastamoiden eläinsuojeluvalvonnasta. Tuloksia käydään läpi läänineläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden koulutuspäivillä. Lisäksi tuloksia käytetään hyväksi valvonnan ohjauksen parantamisessa.

Valvontatavoitteeseen ei kaikilta osin päästy. 14:sta ns. isosta teurastamosta 9:ssä tehtiin vuoden aikana vähintään yksi kaikki toiminnot kattava dokumentoitu eläinsuojelutarkastus. Lisäksi tarkastettiin 27 pienteurastamo, osa useampaan kertaan. Yhteensä dokumentoitiin 38 tarkastusta 36 eri teurastamoon. Tarkastuksilla havaituista epäkohdista suurin osa johtui puutteellisesta omavalvontamenettelystä ja siihen liittyvästä kirjanpidosta. Muutamassa pienteurastamossa eläimillä ei ollut saatavana juomavettä heti teurastamoon tuotaessa, vaan sitä tarjottiin vasta, jos teurastus viivästyi useammalla tunnilla.

Vuosien 2016 – 2018 aikana toiminnassa olleista teurastamoista 85 %:ssa teurastamoista on tehty dokumentoitu tarkastus vähintään kerran, ja 19 %:ssa kaikkina

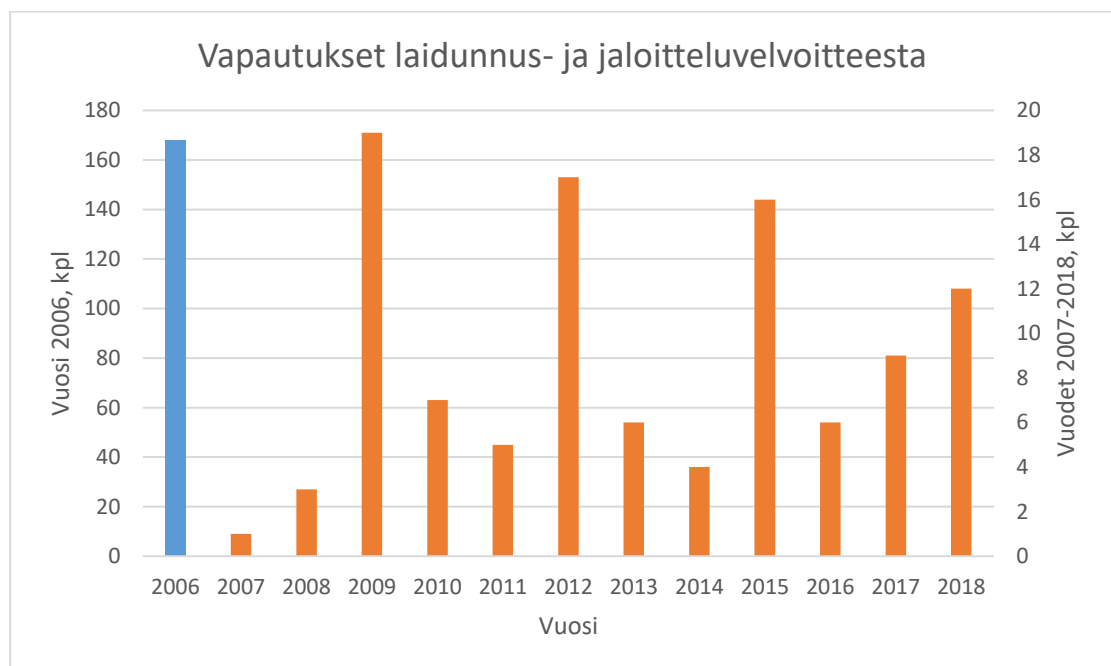
kolmena vuotena. 15 %:ssa toiminnassa olleista teurastamoista ei tehty kolmen vuoden aikana yhtään dokumentoitua tarkastusta. Näidenkin teurastamojen teurastustoiminta on virkaeläinlääkärin valvonnassa, mutta valvonnan dokumentointi on ollut puutteellista. Teurastamot, joissa ei tehty yhtään dokumentoitua tarkastusta kolmen vuoden aikana, olivat kaikki pienteurastamoja, joista osa on toiminnassa vain lyhyen ajan vuodesta.

Aluehallintovirastojen alueelliset valvontahankkeet

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman osana olevan Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) mukaisesti aluehallintovirasto voi valita edellisten vuosien valvonnan tulosten perusteella myös alueellisen valvonnan painopisteen, johon tarkastuksia suunnataan. Tarvittaessa alueen kuntien valvontaeläinlääkärit osallistuvat valvonnan toteutukseen. Erillisiä valvontahankkeita ei vuonna 2018 raportoitu.

Vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvaihtoista

Alla olevassa kaaviossa on kuvattuna aluehallintovirastoista saatujen tietojen mukaiset vapautukset laidunnus- ja jaloitteluvaihtoista, joka koskee kytkettyinä pidettäviä lypsylehmiä ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavia hiehoja. Vapautus myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Vapautuksia myönnettiin eniten vuonna 2006, jolloin säännös tuli voimaan. Suurin osa myönneistä päätöksistä annettiin tuolloin tiloille, jotka olivat luopumassa jaloitteluvaatimuksen kohteena olevien nautojen pidosta. Luopumista oli mahdollista pitää perusteena, jos hakija luopui näiden tuotantoeläinten pidosta vuoden 2007 loppuun mennessä.

3. TOIMINNAN SÄÄNNÖSTEMUKAISUUS

3.1. Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläinsuojelutarkastuksessa voidaan tarkastetun asian todeta olevan 1) kunnossa, 2) kunnossa, mutta toimijan tarvitsevan neuvoja tai 3) tarkastuksessa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikutun.

Eläinten pitopaikoissa eläimen omistajalle tai haltijalle annettavilla neuvoilla pyritään edistämään eläimen hyvinvointia ja vaikuttamaan siihen, että tarkastuksessa ilmenneet lievät eläinsuojelulliset epäkohdat korjataan. Jos eläinsuojelutarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelusäädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen antaa eläimen omistajalle tai haltijalle kiellon jatkaa säännöstenvastaista toimintaa tai määräyksen laittaa eläimen pitopaikka, olosuhteet, hoito ja käsittely lain edellyttämälle vähimmäistasolle. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi tehostaa annettua päätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomainen voi tarkastuskäynnillään ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lemmikkieläinten vakavissa laiminlyöntitapauksissa päädytään useimmiten eläinten kiireelliseen haltuunottoon. Tuotantoeläimille järjestetään ensiapuna ruokaa ja juomaa sekä hoitaja paikan päälle, tai vaihtoehtoisesti järjestetään hoitoa muualla. Mikäli eläinten hoito ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, ne voidaan myydä, teurastaa tai lopettaa.

Tuotantoeläimille tehdyissä otantatarkastuksissa eläinsuojeluvaatimuksia ei noudatettu 18 %:lla tiloista (63/347) (Taulukko 2). Kiireellisiin toimenpiteisiin johtavia laiminlyöntejä ei havaittu lainkaan.

Taulukko 2. Otantaan perustuvat tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella suoritettavat toimenpiteet vuonna 2018 (29.4.2019 tilanne, kahden tilan osalta toimenpiteet kesken).

	Tarkastusten määrä*	Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden määrä		Kiireellisten toimenpiteiden määrä	
		kpl	% tarkastuksista	kpl	% laiminlyönneistä	kpl	% laiminlyönneistä
Eläinlaji	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% laiminlyönneistä	kpl	% laiminlyönneistä
Naudat	209	22	11	14	64	0	0
Lampaat	21	0	0	0	0	0	0
Turkis-eläimet	89	33	37	10	30	0	0
Siat	22	6	27	5	83	0	0
Munivat kanat	1	1	100	1	100	0	0
Vuohet	1	0	0	0	0	0	0
Broilerit	4	1	25	0	0	0	0
Yhteensä	347	63	18	30	48	0	0

* Tarkastetut tilat, joilla oli tarkastushetkellä eläimiä

Eläinkuljetuksissa viranomainen ryhtyy eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain mukaisiin toimenpiteisiin, jos hän havaitsee eläinkuljetuksessa säännöstenvastaista toimintaa. Viranomainen voi määrätä eläinkuljettajan korjaamaan havaitut rikkomukset. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomainen voi muun muassa määrätä välittömästi eläimet palautettavaksi suorinta tietä lähtöpaikkaan tai kuljetettavaksi suorinta tietä määräraikkaan tai kuljetusvälineen korjattavaksi tilapäisesti siten, että eläinten välitön vahingoittumisen vaara estetään. Jos eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei ole muita keinoja, valvontaviranomaisen on huolehdittava, että ne lopetetaan.

Viranomaiset tarkastivat 382 kaupallista eläinkuljetusta ja havaitsivat säädösten vastaista toimintaa yhteensä 23 kuljetuksessa eli noin 6 %:ssa. Kaiken kaikkiaan tarkastuksissa todettiin 32 laiminlyöntiä, sillä osassa kuljetuksista havaittiin useita epäkohtia samalla kertaa. Viranomaiset ryhtyivät hallinnollisiin toimenpiteisiin 8 kuljetuksessa eli noin 2 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista (Taulukko 3). Välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei jouduttu ryhtymään kertaakaan.

Taulukko 3. Eläinkuljetustarkastukset ja niissä tehdyt viranomaistoimenpiteet 2018

	Tarkastusten määrä		Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden määrä*	
	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	382	23	6	8	2	

* eläinkuljetusasetuksen 23 ja 26 artiklan sekä eläinkuljetuslain 37 §:n mukaiset toimenpiteet

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten yhteydessä annettiin kieltoja tai määräyksiä 1944 kohteessa (Taulukko 4). Yli 600 näistä kielloista tai määräyksistä annettiin uusintatarkastuksen yhteydessä, mikä tarkoittaa, että aiemmalla tarkastuksella annettuja kieltoja tai määräyksiä ei oltu noudatettu, tai kohteessa oli uusintatarkastuksella paljastunut uusia puutteita. 150 uusintatarkastusta päättyi kiireellisiin toimenpiteisiin ryhtymiseen. Suhteessa tarkastusten määrään, sekä tavallisten että kiireellisten toimenpiteiden osuus nousi puoli prosenttiyksikköä edelliseen vuoteen verrattuna. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna on kuitenkin havaittavissa, että viranomaistoimenpiteisiinjohtaneiden tarkastusten osuus on pienentynyt. Kun vuosikymmenen vaihteessa lähes joka toinen tarkastuskäynti johti viranomaistoimenpiteisiin, on tällä hetkellä viranomaistoimenpiteisiin päätyneiden tarkastuskäyntien osuus kaikista tarkastuskäynneistä alle 40 %. Merkille pantavaa on kuitenkin, että samaan aikaan kiireellisten toimenpiteiden osuus kaikista viranomaistoimenpiteistä on kasvanut. Vuonna 2010 14 prosenttia kaikista toimenpiteistä oli kiireellisiä, kun vuonna 2018 osuus oli jo 24 prosenttia. Vastaavasti kieltojen ja määräysten osuus on samalla ajanjaksolla pienentynyt 86 prosentista 76 prosenttiin. Luvuissa heijastunee lemmikkieläimiin kohdistuneiden tarkastusten määrän kasvu.

Taulukko 4. Epäilyyn perustuvat tarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet 2018.

	Tarkastusten määrä		Toimenpiteiden määrä		Kiireellisten toimenpiteiden määrä	
	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	6508	1944	30	621	10	

Eläinlajeittain raportoituna kieltoja tai määräyksiä annettiin tarkastusten määrään suhteutettuna tuotantoeläintiloilla hieman useammin kuin lemmikkikohteissa. Lukumäärällisesti tarkasteltuna kieltoja ja määräyksiä annettiin kuitenkin enemmän lemmikkieläinkohteissa, johtuen lemmikkieläinkohteiden suuremmasta tarkastusmäärästä. Kiireellisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin lemmikkieläinkohteissa sekä lukumäärällisesti että prosentuaalisesti tarkasteltuna huomattavasti useammin kuin tuotantoeläintarkastuksilla. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet 2018 eläinlajeittain.

Eläinryhmä	Toimenpiteiden määrä ¹		Kiireellisten toimenpiteiden määrä ¹	
	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Tuotantoeläimet	1324	42	121	4
Lemmikkieläimet	1482	28	653	12
Muu eläin tai määritlemätön	54	25	24	11
Yhteensä	2860	33	798	9

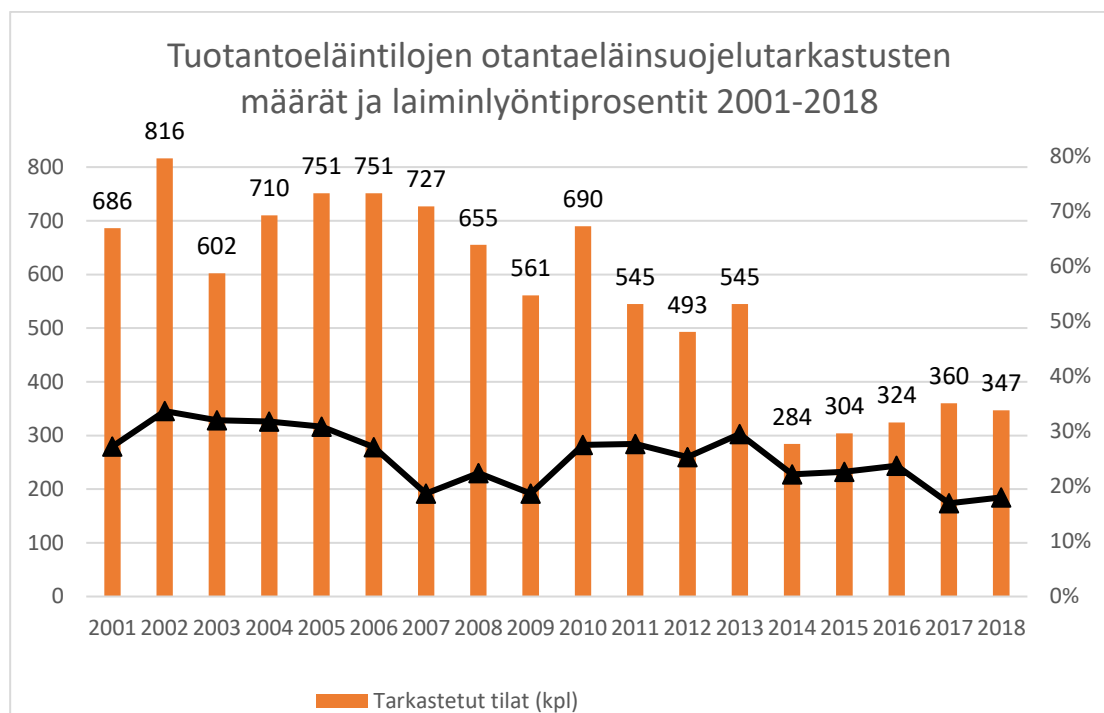
¹ Toimenpide raportoitu useampaan kertaan, jos kohteessa on useampia eri eläinlajeja, joihin toimenpiteet kohdistuvat.

3.2. Puutteiden analyysi

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa sellaisten tilojen osuus, joilla oli laiminlyöntejä (18 %) lisääntyi yhden prosenttiyksikön verran edellisestä vuodesta (Kaavio 1). Tarkastustuloksissa oli kuitenkin eläinlajikohtaisia eroja.

Kaavio 1. Tarkastettujen tilojen lukumäärä vuosina 2010 - 2018 ja niiden tilojen lukumäärä, joilla havaittu laiminlyöntejä.

Tarkastetuista *nautatiloista* 10 prosentilla havaittiin laiminlyöntejä. Tämä on vähemmän kuin viime vuonna (15 %). Kaikista naudoilla havaituista laiminlyönneistä 44 % todettiin vasikoilla (2017 32 %). Vasikoiden pidon yleisimmät laiminlyönnit ovat pysyneet vuodesta toiseen samoina, kohdistuen pääosin pitopaikan tilavaatimuksiin sekä puhtauteen ja turvallisuuteen. Vuonna 2018 mikään yksittäinen laiminlyönti ei kuitenkaan korostunut. Kolmella tilalla vasikoilla ei ollut asianmukaista, puhdasta ja kuivaa makuupaikkaa ja samoin kolmella tilalla eläinten terveydestä, yleisestä hyvinvoinnista ja puhtaudesta ei huolehdittu.

Vanhemmilla naudoillakaan (yli 6 kuukautta) yksittäiset laiminlyönnit eivät korostuneet kuten aiempina vuosina. 2 %:lla tarkastetuista tiloista (4 tilaa) naudoilla ei ollut puhdasta ja kuivaa makuupaikkaa (vuonna 2017 5 %). Sorkkahoitoon liittyviä puutteita oli 1,4 %:lla tiloista eli vähemmän kuin edellisinä vuosina (2016 4 % ja 2017 2 %). Viidellä tilalla nautojen saatavilla ei ollut päivittäin riittävästi vettä. Kahdella tilalla havaittiin kytkettynä pidettävien lehmien ja hiehojen laidunnus- tai jaloittelutarhavaatimuksen laiminlyönti (3 tilaa vuonna 2017). Suurin osa sekä vasikoilla että aikuisilla naudoilla havaituista laiminlyönneistä kohdistui edelleen suoraan eläinten hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin, sillä kirjanpidon puutteiden osuus kaikista epäkohdista oli 3 %.

Turkiseläintiloista 37 %:lla havaittiin puutteita, mikä on selkeästi enemmän kuin vuonna 2017 (23 %). Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin 2,3, mikä puolestaan on vähemmän kuin edellisenä vuonna (3,2). Yleisimmin puutteita havaittiin eläinten hyvinvointiin suoraan liittyvissä vaatimuksissa. Turkiseläinten asianmukaisessa

lopettamisessa havaittiin laiminlyöntejä 11 tarhalla. Sopiva pureskelu- ja virikemateriaali puuttui kymmenellä tarhalla. Kahdeksalla tilalla minkin ja hillerin pitopaikoissa ei ollut kuivittua ja riittävän suurta pesäköppia. Sairastuneista ja vahingoittuneista turkiseläimistä ei myöskään aina huolehdittu asianmukaisesti (4 tilaa). Useina aiempina vuosina yleisimmät pitopaikan pohjan tai lattian ja häkkien verkkopohjan kuntoon sekä pitopaikan rakennusten ja laitteiden kuntoon ja turvallisuuteen liittyvät vaatimukset olivat toiseksi yleisin kokonaisuus, jossa oli puutteita. Esimerkiksi häkin pohjaverkon muovipäälysteessä oli puutteita 12 tilalla ja kahdeksalla tilalla havaittiin laiminlyöntejä liittyen tarhan aitaamiseen tai eläinten karkaamisen estämiseen muulla tavoin.

Valvontatulosten tilastollisessa analyysissä tarhoilla, joilla ei ollut elinkeinon sertifiointia, laiminlyöntejä havaittiin enemmän kuin sertifioituilla tiloilla, mutta tulos oli vähäisten havaintojen (sertifioimattomia tiloja liian vähän) vuoksi hieman epävarma. Sen sijaan lopetusmenetelmällä oli vaikutusta laiminlyöntien esiintymiseen. Tiloilla, joilla käytettiin hiilimonoksidia eläinten lopettamiseen, oli merkitsevästi enemmän erilaisia laiminlyöntejä kuin muita lopetusmenetelmiä käyttävillä tiloilla. Sen sijaan turkiseläinlajeilla, tilan eläinmäärällä tai tilan kuulumisella Eläinten pitäjä- ja pitopaikkarekisteriin (EPR) ei ollut vaikutusta valvontatulokseen. Myöskään sillä, että tilaa ei ole valvottu eläinsuojelutarkastuksissa aiemmin, ei ollut vaikutusta valvonnan lopputulokseen. Kahden suurimman aluehallintoviraston välillä ei havaittu merkitsevää eroa valvontatuloksissa.

Verrattaessa satunnaisesti (15 kpl) ja painotuksella valittuja tiloja (74), painotuksella valituilla tiloilla oli vähemmän (34 %) laiminlyöntejä kuin satunnaisesti (53 %) valituilla tiloilla. Tässä aineistossa käytetyillä painotuksilla ei siis kaikin osin löydetty potentiaalisia riskitiloja. Osittain tämä johtuu suhteellisen pienestä otoskoosta sekä toisaalta aiemmin valvomattomien tilojen suhteellisen suuresta määrästä. Vaikka puutteet edellisten vuosien valvonnoissa tiedetään eläinsuojeluvalvonnan riskitekijäksi, aiemmin valvomattomia tiloja painotettiin, jotta saataisiin tietoa myös tiloista, joilla eläinsuojeluviranomainen ei ole aiemmin käynyt.

Viiden edellisen vuoden aikana laiminlyöntejä on esiintynyt 25 % - 66 % tarkastetuista turkistiloista. Havaitut laiminlyönnit ovat säilyneet melko samanlaisina. Koska turkistuotanto on alueellisesti erittäin keskittynyttä, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston jääminen valvontavelvoitteestaan viime vuosina on heijastunut myös turkiseläinvalvontojen toteumaprosenttiin.

Tarkastetuista *sikatiloista* 22:lla oli eläimiä. Niiden tilojen osuus, joilla havaittiin laiminlyöntejä (6 tilaa) nousi edellisestä vuodesta (15 → 27 %). Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin alle 3, mikä on vähemmän kuin kahtena edellisenä vuotena (5). Suuri osa laiminlyönneistä liittyi tilojen puhtaana pitoon (4 kpl). Lisäksi puutteita virikemateriaalin tarjoamisessa havaittiin neljällä ja emakoiden pesänrakentamismateriaalin antamisessa kolmella tilalla. Useina vuosina yleisiä kirjanpidon puutteita havaittiin kaksi ja tilasiementäjän tarvitsema kelpoisuus puuttui kahdella tilalla. Tarkastetuista tiloista yhdellä ei ollut terveydenhuoltosopimusta eikä tilalla havaittu laiminlyöntejä.

Lammastiloilla (21 kpl) laiminlyöntien osuus laski edellisvuodesta (8 %) eikä yhdelläkään tilalla raportoitu laiminlyöntejä. Yhdellä tarkastetulla *vuohitilalla* ei ollut laiminlyöntejä.

Yhdellä tilalla, jolla oli *munivia kanoja*, oli myös puutteita. Edellisenä vuonna laiminlyöntejä ei ollut tarkastetulla tilalla. *Broileritiloista* (4 kpl) yhdellä havaittiin laiminlyöntejä.

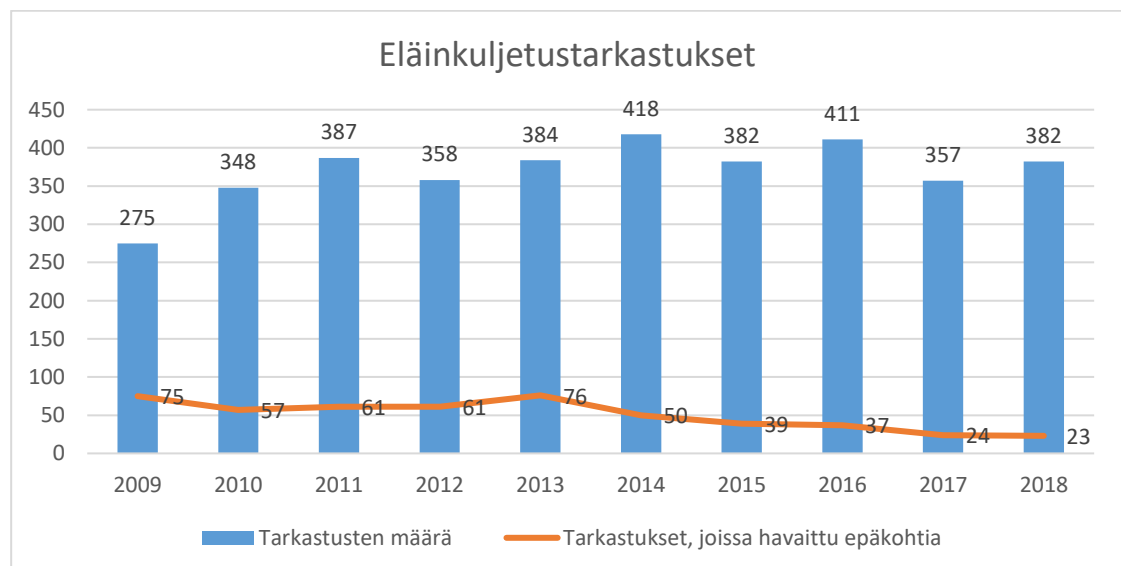
Havaittaessa säännöstenvastaista toimintaa viranomaisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi. Vuonna 2018 tiloille tehtävissä otantatarkastuksissa

viranomaisen antoi kieltoja tai määräyksiä 48 %:ssa tapauksista, joissa laiminlyöntejä havaittiin. Luku on laskenut jo usean vuoden ajan (2017 49 %; 2016 68 %, 2015 64 %, 2014 78 %, 2012 - 2013 yli 90 %). Kahdella tilalla oli tarkastuksella havaittujen epäkohtien johdosta eläintenpitäjän kuuleminen tai päätöksenteko vielä raportin ajohetkellä kesken, joten on oletettavaa, että viranomaistoimenpiteiden osuus tulee tästä vielä hieman kasvamaan. Eläinsuojelullisia neuvoja annettiin 33 %:lle tarkastetuista tiloista, joilla oli eläimiä.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetuksissa havaittiin laiminlyöntejä vähemmän (6 %) kuin edellisellä vuonna (7 %). Epäkohtia todettiin yhteensä 23 kuljetuksessa 382:sta, ja yksittäisiä epäkohtia havaittiin kaikkiaan 32 kappaletta. Epäkohdat olivat pitkälti samoja kuin edellisinäkin vuosina. Eniten havaittiin puutteita kuljetusasiakirjoihin, kuljettajien pätevyystodistuksiin ja eläinkuljettajalupiin liittyvissä vaatimuksissa (16 kpl, joka on puolet kaikista havaituista). Toiseksi eniten yksittäisiä epäkohtia ilmeni kuljetusvälineen kunnossa ja turvallisuudessa sekä pitkien kuljetusten lisävaatimusten noudattamisessa (10 kpl). Kolmanneksi eniten puutteita havaittiin kuljetuskäytännöissä ja tilavaatimusten noudattamisessa 5 kpl. Yhdessä kalkkunakuljetuksessa havaittiin kuljetuskunnoton lintu.

Kaavio 2. Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastukset 2009 - 2018

Vuonna 2018 eläinkuljetustarkastuksia pyydettiin kohdentamaan myös hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin. Hevoskuljetuksia tarkastettiin yhteensä 18 kpl, joista kolmessa havaittiin epäkohtia. Epäkohdat liittyivät luvan, pätevyystodistuksen tai kuljetusasiakirjojen puuttumiseen. Epäkohtien osuus hevospöytäkirjoissa on vakiintunut samalle tasolle kolmena viimeisenä vuotena.

Porojen kuljetuksia tarkastettiin teurastamoissa sekä kuljetuksen lähtöpaikassa eli siellä missä eläimet lastataan kuljetusvälineeseen. Yhteensä tarkastettiin 15 kuljetusta, joista kolmessa todettiin laiminlyöntejä. Ajoneuvosta puuttui merkintä eläinkuljetuksesta, toimijalla ei ollut eläinkuljettajalupaa ja yhden kuljetusvälineen lastausramppi ei ollut turvallinen. Välityseläinkuljetuksia tarkastettiin 12 kpl ja näistä kolmessa tapauksessa (25 %) havaittiin laiminlyöntejä kuten liian vähän kuivikkeita, lämpötilaseurannan hälytysjärjestelmä ei ollut päällä ja lupa ei ollut mukana.

Viranomaisen ryhtyi hallinnollisiin toimenpiteisiin hieman useammin kuin edellisinä vuosina. Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastuksissa hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin noin 43 %:ssa (42 % 2017, 35 % 2016 ja 36 % 2015) tarkastuksista, joissa

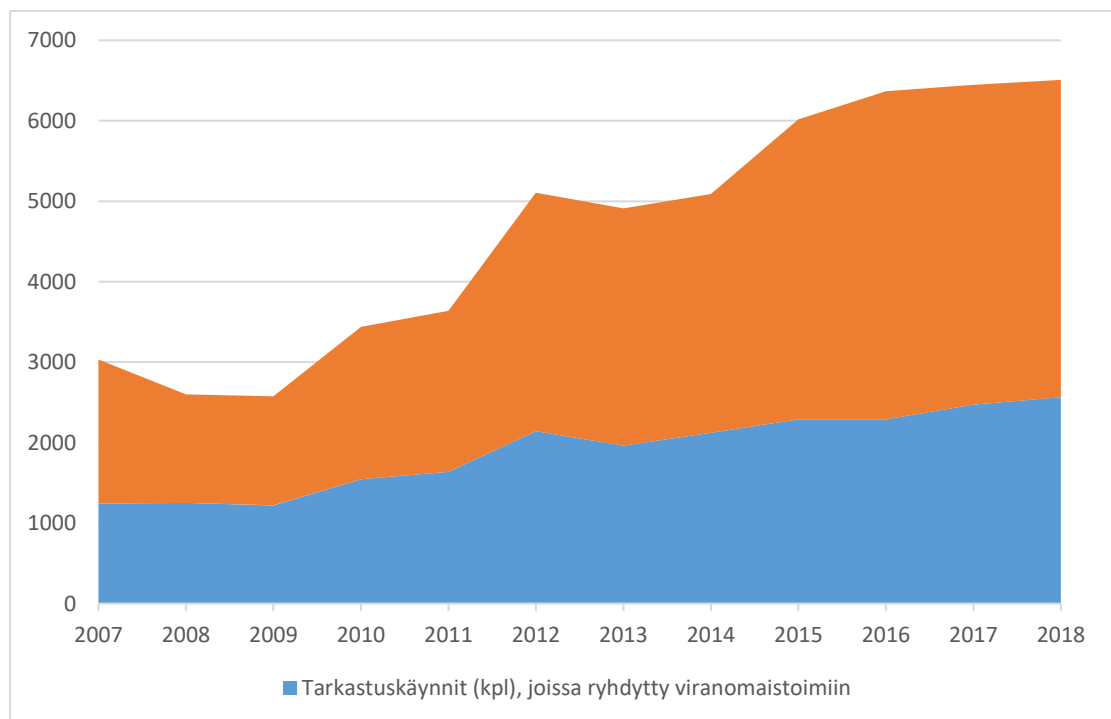
oli havaittu laiminlyöntejä. Niissä 13 laiminlyöntitapauksessa, joissa viranomaisen ei ryhtynyt hallinnollisiin toimenpiteisiin, annettiin 10 tapauksessa neuvoja asian saattamiseksi kuntoon ja yhdessä tapauksessa asia on korjattu kuulemisen aikana. Yhden laiminlyöntitapauksen osalta syy viranomaistoimenpiteiden puuttumiseen ei käynyt raporteista ilmi.

Yleisesti ottaen kuljetuksen asiakirjoihin, eläinten tilavaatimuksiin, kuljetuksen keston sekä eläinten kuormaukseen ja purkuun liittyvien epäkohtien määrässä ei ole, yksittäisiä vuosivaihteluita lukuun ottamatta, tapahtunut muutosta viimeisen 21 vuoden aikana. Sen sijaan eläinten kuljetuskuntoisuudessa on huomattavissa selkeää parannusta. Myös eläinten erottelu on parantunut ja eläinten kuljetukseen käytettävien ajoneuvojen kunto on valvontatulosten valossa hienoisesti parantunut.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten tulokset noudattelevat edellisten vuosien linjaa. Vaikka viranomaistoimenpiteisiin johtaneiden tarkastuskäyntien määrä on vuodesta 2012 lähtien noussut 2000:sta 2500:een, tarkastuskäyntien kokonaismäärän kasvusta johtuen toimenpiteiden suhteellinen osuus on hieman pienentynyt (Kaavio 3). Käyntikerroittain tarkasteltuna eläinsuojelulain mukaisia kieltoja tai määräyksiä on annettu samalla ajanjaksolla 28–33 prosentilla käynneistä. Sellaisia tarkastuksia, joissa on ryhdytty eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, on ollut tällä ajanjaksolla 8-10 %.

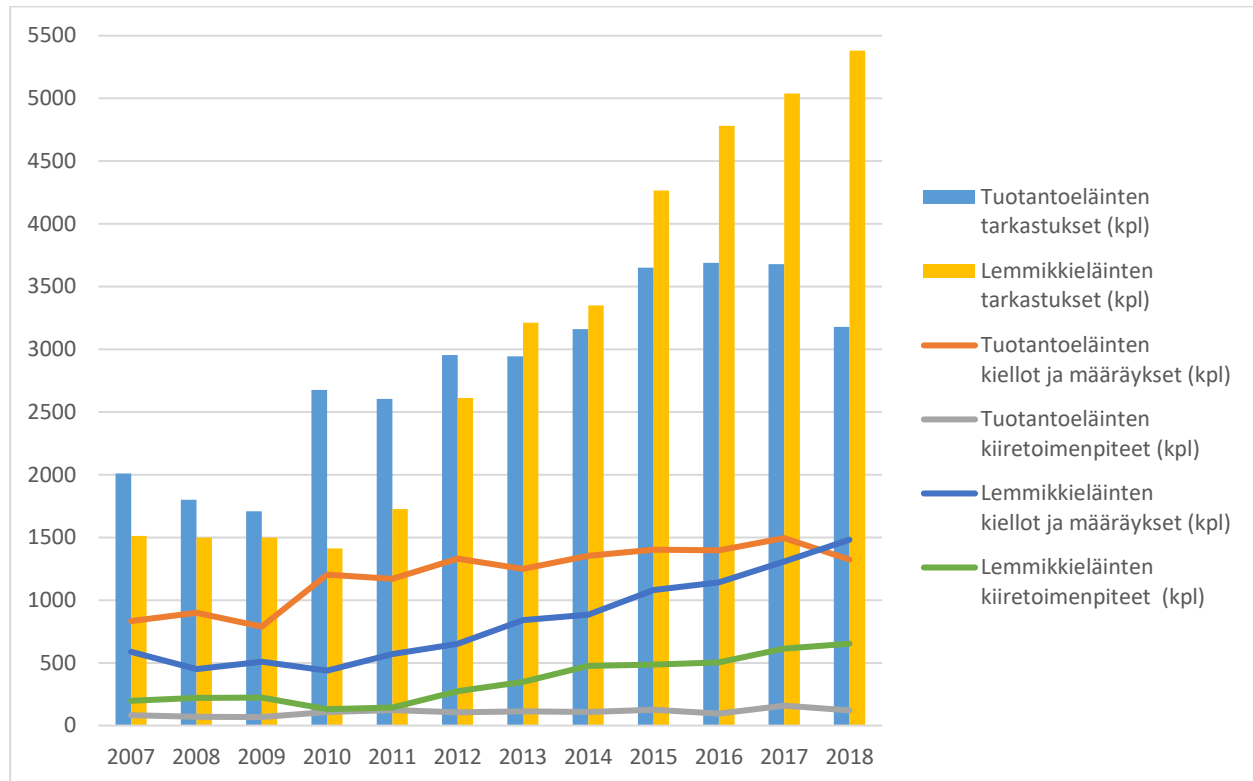
Kaavio 3. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastuskäynnit 2007 - 2018

Eläinlajikohtaisesti raportoituna tarkastuksista suurin osa on viime vuosina kohdistunut lemmikkieläinlajeihin (Kaavio 4). Tuotantoeläinlajeiden tarkastusten määrä ei ole kasvanut vuoden 2015 jälkeen, ja aleni nyt edellisestä vuodesta 500 tarkastuksella. Tarkastuskäyntien kokonaismäärän kasvu viime vuosina johtuukin suurelta osin lemmikkieläimiin kohdistuneiden tarkastusten määrän kasvusta. Tuotantoeläinlajeihin kohdistuneissa tarkastuksissa on 2010-luvulla annettu kieltoja tai määräyksiä 38–45 %:ssa tarkastuksista ja ryhdytty kiireellisiin toimenpiteisiin 3-5 %:ssa tarkastuksista. Lemmikkieläinlajeiden tarkastuksissa kieltoja tai määräyksiä

on annettu 24–33 %:ssa tarkastuksista, kun taas kiireellisiin toimenpiteisiin on ryhdytty 8–14 %:ssa tarkastuksista.

Kaavio 4. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset 2007–2018 eläintyypeittäin.

Havaittujen laiminlyöntien tyyppejä ei ole pystytty nykyisellä tietojärjestelmällä raportoimaan. Tilanteen toivotaan parantuvan lähivuosina, jos uusi valvontasovellus saadaan tältäkin osin käyttöön.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan määrälliset tavoitteet saavutettiin aikataulussa. Suunnitelluista otantavalvonnoista toteutui 181/191. Osa valvontaan valituista tiloista oli lopettanut kotieläintuotannon.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvontaan tulee tiloja myös perusotannon ulkopuolelta, jos eläinsuojelutarkastuksen tai muun viranomaisvalvonnan yhteydessä havaitaan eläinsuojelusäädösten laiminlyöntejä. Lokakuussa 2017 astui takautuvasti voimaan täydentävien ehtojen asetusmuutos, joka koski erityisesti eläinten hyvinvointivaatimuksia. Täydentävien ehtojen vaatimuksia poistettiin ja lisäksi eläinten hyvinvoinnin valvonnassa tuli mahdollisuus arvioida laiminlyönti aiempaa joustavammin. Muutosten vuoksi laajennusten lukumäärä väheni aiemmista vuosista.

Eläinlajikohtaiset valvontatulokset on kuvattu tukivalvontaraportissa.

Puutteista aiheutuvat riskit

Vaikka lainsäädännön asettamia vähimmäisvaatimuksia eläimen pidolle ei voida suoraan käyttää eläimen tosiasiallisen hyvinvoinnin määrittelyyn, vaarantavat laiminlyönnit eläinten hyvinvoinnin. Lievemmissä laiminlyönneissä eläinten hyvinvointi vaarantuu erityisesti tilanteissa, joissa laiminlyönti on laajaa ja koskettaa useita eläinyksilöitä. Tällaisena ongelmana voidaan pitää esimerkiksi nautojen/vasikoiden vuodesta toiseen toistuvia juottoon, tilavaatimukseen sekä pitopaikkojen puhtaanapitoon liittyviä puutteita.

Vakavimman yksittäisen eläinten hyvinvointiin kohdistuvan riskin muodostavat karkeat säännösten noudattamatta jättämiset, jotka usein johtavat eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Kyse on yksittäistapauksista, mutta laiminlyönnin kohteena voi kuitenkin olla useita eläimiä. Otantaan perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiä toimenpiteitä aiheuttavia laiminlyöntejä ei havaittu lainkaan. Epäilyyn perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiin toimiin sen sijaan ryhdytään suhteellisen usein.

Puutteiden syyt

Yksittäistä selvää syytä säännöstenvastaisuuksien löytymiseen ei ole olemassa, vaan kyse on monitahoisista tekijöistä ja ne vaihtelevat eri eläinlajien välillä. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta puutteet tuotantoeläinten pidossa eivät johdu toimijoiden tietämättömyydestä tai ammattitaidon puutteesta. Tyypillisiä syitä voivat olla muun muassa turtuminen omiin toimintatapoihin, oman jaksamisen väärinarviointi, säännösten noudattamisen kalleus (rakennuskustannukset yms.) sekä alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset. Myöskään uusia lakisääteisiä vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua riittävän ajoissa. Lemmikkieläinten ja lemmikkeinä pidettävien tuotantoeläinten pidossa tietämättömyyden vaikutus on suurempi. Vakavissa eläinsuojelutapauksissa taustalla on usein myös toimijoiden uupumusta sekä sosiaalisia ja mielenterveydellisiä ongelmia. Osassa tapauksista voidaan havaita, että valvonnassa ei aina ole käytetty riittävän tehokkaita keinoja, kuten kieltoja ja määräyksiä, uhkasakkoa tai teettämishakua puututtaessa säännösten noudattamatta jättämiseen.

4. AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Evira teki vuoden aikana yhteen ns. isoon teurastamoon arviointi- ja ohjauskäynnin, jonka tavoitteena oli arvioida teurastamon eläinsuojeluviranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuutta, toimivuutta ja tehokkuutta. Arvioidussa kohteessa eläinsuojelun viranomaisvalvonta toimii kokonaisuutena hyvin, joskin teurastamoissa todettiin joitain käytänteitä, jotka eivät täysin vastanneet lainsäädännön vaatimuksia, ja jotka voivat muodostaa riskin eläinten hyvinvoinnille. Myös pienteurastamoissa on arvioitu eläinsuojeluvälvontaa kaikki toiminnot kattavien arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

Kaikki aluehallintovirastot yhtä lukuun ottamatta raportoivat tehneensä arviointi- ja ohjauskäyntejä paikallisiin valvontayksiköihin.

5. ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1. Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Vuoden aikana Evira julkaisi totuttuun tapaan tiedotteita, joissa kerrottiin muun muassa edellisen vuoden valvontatuloksista ja tulevan vuoden muutoksista. Viestintään käytettiin myös suoraan tuottajille suunnattuja kirjeitä, oppaita (mm. viljelijäopas ja opas kirjanpito vaatimuksista yhdessä MAVIn kanssa) sekä internet-sivuilla julkaistuja eläinlajikohtaisia vaatimuslistoja. Myös Eviran nettisivujen ”uutisnotot” olivat aktiivisessa käytössä. Lisäksi käytössä oli erityisesti eläinlääkäreille suunnattu Saporotiedotelehti.

Evira osallistui aktiivisesti yli kolmenkymmeneen sekä viranomaisia että eri alojen toimijoita koskevaan sidosryhmätapaamiseen, toimien myös useiden tilaisuuksien järjestäjänä. Sidoryhmätapaamiset käsittelivät mm. kanojen, broilereiden, hyönteisten, sikojen, hevosten, turkiseläinten, kissojen ja koirien sekä täydentävien ehtojen valvonnan linjauksia ja eläinten internetkauppaa. Tilaisuuksissa käsiteltiin

myös eläinten suojelua kuljetusten. Myös osa aluehallintovirastoista koulutti toimijoita eläinten hyvinvointiin liittyvistä vaatimuksista.

Evira on osallistunut ja vaikuttanut eläinten hyvinvointikeskuksen (EHK) kanssa tehtävään yhteistyöhön johtoryhmätyöskentelyn kautta sekä osallistumalla yhteistyöhankkeisiin, joiden avulla toimijoille voidaan tarjota tietoa nykyaikaisista eläinten tuotantotavoista ja eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi Evira toimii yhdessä aluehallintovirastojen kanssa aktiivisesti sekä tuotantoeläinten että seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnissa, joissa molemmissa on jäsenenä kattavasti myös elinkeinon, järjestöjen ja tutkijoiden edustajia.

Evira on aloittanut tiiviin yhteistyön turkiseläinelinkeinon kanssa, jotta turkiseläinten pitäjien tietämys turkiseläinten pitoa koskevista vaatimuksista kasvaisi ja eläinten hyvinvointi paranisi. Elinkeinon kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi toteutettiin erillinen eläinjalostukseen ja turkiseläinten valvontatuloksiin liittyvä hanke yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa. Hankeen loppuraportti valmistuu vuonna 2019.

5.2. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvonnan yhdenmukaisuutta ja laatua kehitettiin kouluttamalla valvontaviranomaisia sekä tiedottamalla ja kehittämällä valvontaohjeita. Vuoden aikana pidettiin läänineläinlääkäreille kaksi perinteistä koko päivän mittaista koulutustilaisuutta eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyen. Koulutuspäivillä annettiin palautetta edellisen vuoden valvonnan raportoinnista ja valvontatuloksista sekä kehitettiin, tehostettiin ja yhtenäistettiin valvontakäytäntöjä ja tiedotettiin muutoksista seuraavan vuoden valvonnoissa. Lisäksi kerrottiin ajankohtaisista eläinten hyvinvointiin ja valvontaan liittyvistä asioista. Otantaan perustuvista eläinsuojelutarkastuksista ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin tarkastuksista vastaaville läänineläinlääkäreille järjestettiin perinteisten kahden päivän mittaisten keskustelu- ja koulutustilaisuuksien lisäksi kaksi lisäkoulutuspäivää, joissa paneuduttiin erityisesti täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin uusiin vaatimuksiin.

Koulutustilaisuuksista sovitaan edellisen vuoden lopulla ja läänineläinlääkärit voivat vaikuttaa koulutuspäivien sisältöön. Koulutuksissa kerätään osallistujien nimilista, mutta tilaisuuksien osallistumisaktiivisuutta ei erikseen seurata. Käytännössä kuitenkin kaikki läänineläinlääkärit osallistuvat koulutuksiin useamman kerran vuodessa. Läänineläinlääkärit puolestaan kouluttavat alueensa kunnaneläinlääkäreitä. Koulutusten vaikuttavuus näkyy tehostuneena ja yhdenmukaisempana valvontana.

Koko eläinsuojeluvallontaketjulle eli sekä käytännön eläinsuojeluvallontaa tekeville tahoille kuten virkaeläinlääkäreille ja poliiseille mutta myös käräjä- ja hallinto-oikeuksille, syyttäjänvirastoille ja oikeusrekisterikeskukselle suunnatussa viranomaisten eläinsuojelupäivässä luennoititiin ja keskusteltiin käytännön eläinsuojeluvallontan kehittämistä ja eläinten hyvinvointilakiluonnoksesta.

Evira jatkoi teurastamoita valvovien viranomaisten säännöllistä ohjausta ja koulutusta. Teurastamojen tarkastuseläinlääkäreitä koulutettiin eläinten hyvinvoinnin valvonnassa niin teurastamolle saapuvien eläinkuljetusten kuin teurastamon alueella tehtävän eläinsuojeluvallontan osalta. Erityisesti kiinnitettiin huomiota tarkastusten määrään, kattavuuteen ja dokumentointiin sekä uusien tarkastuseläinlääkärien perehdyttämiseen. Myös aluehallintovirastot ovat tehostaneet Eviran tukemana ohjauksaan teurastamoissa.

Yhtä lukuun ottamatta kaikki aluehallintovirastot raportoivat järjestäneensä koulutuksia alueensa virkaeläinlääkäreille eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alalta. Suurin osa aluehallintovirastoista tehosti yhteistyötä myös muiden alueen valvontaketjun viranomaistahojen kanssa järjestämällä erilaisia yhteistyö- ja koulutustilaisuuksia sekä

työkokouksia, joissa oli mukana myös poliiseja sekä osassa alueita myös syyttäjiä ja pelastusviranomaisia.

Komissio edellyttää otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten laajentamista koskemaan kaikkia tuotantoeläimiä. Tähän pyritään asteittain, toistaiseksi aluehallintovirastojen resurssitilanteesta johtuen laajentamista ei kuitenkaan ole jatkettu.

Eläinten hyvinvoinnin valvontamenettelyt otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten osalta on kuvattu vuosittain päivitettävässä eläinsuojelutarkastusohjeessa sekä Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa 2015 - 2019 (EHO). Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten menettely puolestaan on esitetty eläinsuojelulainsäädännön lisäksi EHOssa.

Taulukko 7. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ohjeet toimijoille	9	9	9	3	1	1		
- päivitetty, kpl	6	9		3				
- uudet, kpl	3				1	1		
Ohjeet viranomaisille	6	9	13	6	6	3		
- päivitetty, kpl	2	7	3	3	3	3	2	3
- uudet, kpl	4	2	1	3	3		1	

6. VALVONNAN RESURSSIT

Aikaisempina vuosina lähes kaikki aluehallintovirastot ovat raportoineet valvontaresurssien vajetta. Tilanne on kuitenkin yleisesti ottaen parantunut. Ainoastaan Itä-Suomen aluehallintovirasto raportoi edelleen, ettei selviä nykyresursseilla kaikista lakisääteisistä tehtävistään (esim. kuntien valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arvioinnit, otantatarkastukset). Lisäksi sekä Länsi- ja Sisä-Suomen että Pohjois-Suomen aluehallintovirastot raportoivat hienoista vajuusta valvontaresursseissa vaikka tilanne olikin parantunut aikaisempaan verrattuna. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelun keräämän tiedon mukaan aluehallintovirastojen yhteenlaskettu eläinten hyvinvoinnin valvontaan käyttämä työaika vuonna 2018 oli yhteensä 22.8 henkilötyövuotta.

Tällä hetkellä kunnan valvontaeläinlääkärien virkoja on perustettu 70 kpl (2017 68 kpl, 2016 65 kpl, 2015 66 kpl ja 2014 63 kpl), joissa hoidetaan hieman alle 60 henkilötyövuoden (2017 56 htv, 2016 54 htv, 2015 53 htv ja 2014 49 htv) verran valtion valvontatehtäviä. Tästä pelkkään eläinsuojeluvalvontaan käytetään hieman yli 49 htv:tä. Raportin kirjoittamisen aikaan yksi vanha virka on täyttämättä ja yhden uuden viran hakuprosessi on käynnissä. Lisäksi kahdessa valvontayksikössä on kummassakin yksi ylimääräinen valvontaeläinlääkäri ruuhkan purkuun.

7. MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Erityisesti tulevana vuosina tarvitaan panostusta eläinsuojelulain kokonaisuudistukseen sekä eläinsuojeluvalvonnan muihin mahdollisiin muutoksiin. Lisäksi täydentävien ehtojen valvontakokonaisuuden ja maataloustuotannon valvonnan kehittämisen selvitystyö jatkuu edelleen.

Valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi tullaan eläinsuojeluvalvonnan kohdentamista edelleen jatkamaan ja syventämään. Ennen vuotta 2017 tuotantoeläintilojen otantavalvonnoissa valvottiin vuosittain 7 - 9 eläinlajia. Jatkossa

valvonnoissa painotetaan vuosittain päätettävää tiettyä eläinlajia. Käytännössä painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan kasva sillä vastaavasti muita tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Vuonna 2019 otantaan perustuvaa valvontaa painotetaan lammastiloille ja 2020 sikatiloille. Lähtitulevaisuuden tavoitteena on hyödyntää nautatilojen riskiperusteisessa valvonnassa muun muassa alkutuotannon hygieniavalvontatietoja, kun valvontatuloksia on alettu tallentamaan riittävän kattavasti uuteen Vati-järjestelmään ja suurin osa tiloista on tarkastettu uusien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi pitkän aikavälin tavoitteena on teurastamotietojen hyödyntäminen tilavalvonnoissa (mm. AVlin tehtyjen eläinsuojeluilmoitusten arkistointi teurastamoilla).

Kuljetustarkastusten määräysperusteita pohditaan aluehallintovirastojen läänineläinlääkärien kanssa ja erityisesti kehitetään tarkastusten kohdentamista niihin eläinkuljetuksiin, joissa on kohonnut riski eläinten hyvinvoinnin vaarantumiselle.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmien uudistamista jatketaan edelleen tavoitteena laajentaa järjestelmät myös kunnaneläinlääkärien käyttöön. Elvi-järjestelmä kattaa nykyisellään maatilojen ja eläinkuljetusten otantatarkastukset, eläinlääkärirekisterin sekä teurastamojen lihantarkastuksen kuukausi-ilmoitus -osion. Valvontatietojärjestelmien jatkokehityksen myötä on tarve saada laajemman käyttäjäjoukon lisäksi myös uusia toiminnallisuuksia. Esimerkiksi teurastamoiden valvontatietojen tallentaminen järjestelmään sekä nykyistä monipuolisemmat raportointitoiminnot etenkin epäilyyn perustuvien tarkastusten osalta mahdollistavat muun muassa valvontatulosten analysoinnin ja valvonnan riskiperusteisuuden kehittämisen entistä tehokkaammin. Samoin valvonnan vaikuttavuutta voidaan seurata nykyistä paremmin, kun järjestelmä mahdollistaa muun muassa korjaavien toimenpiteiden loppuunsaattamisen seurannan nykyistä paremmin. Järjestelmien jatkokehitys on kuitenkin jäänyt jälkeen suunnitellusta aikataulusta resurssipuutteiden takia.

Valvonnan yhtenäisyyden varmistamiseksi läänineläinlääkäreiden koulutusta tullaan tulevaisuudessa järjestämään jälleen myös käytännön olosuhteissa maataloilla. Myös yksittäisten valvontaan liittyvien linjausten selvittämiseksi pidettäviä ad-hoc-kokouksia jatketaan. Ruokavirasto vastaa läänineläinlääkäreiden koulutuksen järjestämisestä. Aluehallintovirastoja puolestaan ohjataan huolehtimaan käytännön valvontakoulutuksen järjestämisestä kuntien valvontaeläinlääkäreille. Virkaeläinlääkäreitä ohjataan korjaavien toimenpiteiden tehokkaampaan käyttämiseen.

Elinkeinon vastuuta eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmista, eläinten hyvinvointitilanteen analysoinnista sekä toimenpiteistä hyvinvoinnin kehittämiseksi pyritään edelleen lisäämään. Elinkeinoa kannustetaan myös laatimaan hyvän käytännön oppaita sekä lisäämään hyvinvointitoimenpiteitä terveydenhuollossa.